

**Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії НАН України
Інститут історії України НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**

ОСВІТА І НАУКА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

МАТЕРІАЛИ

**II Всеукраїнської наукової конференції
(присвяченої 100-річчю Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара)**

26-27 жовтня 2018 р.

Частина II

**Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії НАН України
Інститут історії України НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**

ОСВІТА І НАУКА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

МАТЕРІАЛИ

**II Всеукраїнської наукової конференції
(присвяченої 100-річчю Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара)**

26-27 жовтня 2018 р.

Частина II

**Дніпро
2018**

УДК 303
ББК 63.3
О 72

Редакційна колегія:

Іваненко Валентин Васильович, д.і.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи у сфері гуманітарної освіти та виховання молоді Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Токовенко Олександр Сергійович, д.філос.н., проф., декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Іщенко Ігор Васильович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Горбатенко Володимир Павлович, д.політ.н., проф., заступник директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

Касьянов Георгій Володимирович, д.і.н., проф., зав. відділу новітньої історії та політики Інституту історії України НАН України

Пометун Олена Іванівна, д. пед. н., проф. член-кореспондент НАПН України, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Хамітов Назіп Віленович, д.філос.н., проф., провідний науковий співробітник відділу філософської антропології Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України

Крилова Світлана Анатоліївна, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Висоцький Олександр Юрійович, д.політ.н., проф., професор кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Кривошеїн Віталій Володимирович, д.політ.н., проф., завідувач кафедри соціології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Третяк Олексій Анатолійович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Окороков Віктор Броніславович, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Ключник Руслан Максимович, к.політ.н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин Університету імені Альфреда Нобеля.

О 72 Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій. Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. 26-27 жовтня 2018 р., м.Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2018. – 384 с.

У збірник вміщено матеріали II Всеукраїнської наукової конференції «**Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій**», що присвячені осмисленню стану та проблем сучасної освіти і науки в Україні та у світі, визначенню дієвих заходів та оптимальних шляхів подолання негативних явищ в освітній та науковій сферах. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

© Колектив авторів, 2018

© ДНУ ім. Олеся Гончара, 2018

Список використаних джерел

1. Багров. Н.В. *Крым: время надежд и тревог.* - С.300. 2. Зленко А.М. *Дипломатия и политика. Украина в процессе динамических геополитических перемен.* – Харьков.- 2004 . Глава 7. *Украинско-российские лабиринты* С.388. 3. Там само. С.-389. 4 Там само. С.398. 5. *Національний музей історії України.* - Фонди. - Колекційний опис № 540 «Відродження Збройних Сил України». 6. Там само. - КВ-31932; ЛД-5857; ФД-4650/2; 6; 1; 7. 7. Там само. - Ф- 22126. 8. Там само. - РД-10100; ЛД-5859; ТКВ-6334; РД-9891; ЛД-5862; РД-10098; РД-10099. 9. Там само. - РД-9895. 10. Там само. - РД-9893. 11 Там само. - ТКВ-6344. 12. Там само. - ЛД-5864. 13. Там само. - ЛД-5864; КВ-31931; ЛД-685; ТКВ – 6326/1,2; ТКВ – 6326/3. 14. Там само. - ЛД-5864; ТКВ-6256; ТКВ-6329; ТКВ-6310; ТКВ-6333/1,2; ТКВ-6333/3; ФД-4649. 15. *Постанова ВР «Про військові формування на Україні» // Відомості ВР України.* – 1991., №38., С.-506. 16. *Постанова ВР «Про Концепцію оборони та будівництва ЗСУ // Відомості ВР України.,* 1991., № 51, С.- 729.

О. М. Перепелюк

СОЦІАЛЬНА РОЛЬ ЦЕРКОВНИХ ХОРІВ У ХІХ СТОЛІТТІ: НОВИЙ РАКУРС ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Україна – одна із найбільших країн за кількістю православного населення у світі. Релігія завжди була невід’ємною частиною життя її мешканців, тому при вивченні соціальних аспектів історії, варто звертати увагу і на теологічний фактор, який мав особливе значення у минулі століття. Радянський атеїстичний науковий підхід впливав на предмет історичного дослідження таким чином, що важливим темам не надавали наукового розвитку, якщо вони мали теологічний характер.

Проблема історичного контексту церковного співу не так давно стала об’єктом наукових досліджень. Тривалий час дана тема залишалася аспектом цікавості виключно музикознавців та богословів, тому ступінь наукової розробленості даної проблеми на сьогодні аж ніяк не можна назвати вичерпним. Історія діяльності церковних півчих досліджувалася в працях Козицького П. (хор Київської Духовної Академії), Пархоменко Л. (хор Софійського собору м. Києва), Смишляк А. (історія церковного співу та хорів), Корній Л. (історія української музики), Клоса В. (навчання церковному співу при Михайлівському Золотоверхому монастирі м. Київ).

Можливість вивчати соціальне середовище учасників церковного хору майже не розглядалися фахівцями як серйозний дослідницький привід. Однак вивчення саме соціального середовища носіїв церковно-хорового мистецтва, яке у ХІХ столітті було привілейованою сферою культури, може суттєво доповнити не тільки аннали історії мистецтва, але і соціальної історії та історії повсякдення.

Півчі/хористи у ХІХ столітті були не просто колективом, який належав до певного православного храму та виконував роль однієї зі складових церковного богослужіння, але і соціальною спільнотою, члени якої постійно або епізодично брали участь в церковно-співочій справі в хорах навчальних закладів, при домових церквах, у вільний від роботи час приходили на співки, а потім проявляли свої вміння та навички у спільних хорах при парафіяльних храмах, або в професійних хорах, що служили при найбільших храмах та соборах міста, камерних приватних хорах тощо. Це доводить, що церковний хор у ХІХ столітті мав важливе не тільки культове, але і культурне призначення.

У часи, коли держава і церква були єдиними – сакральне тісно перепліталось зі світським. Духовна культура та освіта була найбільш поширеною та доступною. Церковна музика лунала у містах і селах, під час богослужінь, на свята і повсякдень. Участь у церковному хорі вважалася престижною, а хористи – привілейованими особами, які отримували платню та допомогу від церкви, тому батьки намагалися віддати своїх дітей навчатися нотному співу. Це все доводить, що роль церковних хорів у ХІХ столітті була більшою, ніж ми уявляли, тому потребує детального вивчення.

Список використаних джерел

1. Корній Л. П. *Історія української музики – Ч. 3. (XIX ст.)* / Л. П. Корній. – Київ-Нью-Йорк: Видво М. П. Коць, 2001. – 479 с. 2. Смишляк А. В. *Церковний хор у святковому православному ритуалі Києва (XIX – поч. XX століття)* / А. В. Смишляк // *Молодий вчений*. – 2016. – № 8. – С. 407–412.

О. М. Каковкіна

ПОБРАТИМСТВО МІСТ І РЕГІОНІВ В УКРАЇНСЬКО-БОЛГАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Тема побратимства або поріднених міст чи регіонів сприймається найчастіше як рудимент радянської доби та її витвір. Між тим, історія цього явища пов'язана з подіями Другої світової війни, коли жителі англійського Ковентрі надали допомогу сталінградцям, що у подальшому зумовило встановлення між містами побратимських відносин, а також появі явища побратимських зв'язків, як правило між містами. Властива радянській літературі виняткова парадність у презентації побратимських відносин (П. С. Сохань, М. В. Знаменська, А. І. Черній та ін.) змінилася втратою до них дослідницького інтересу у роки незалежності (можливо, єдиним прикладом звернення до історії побратимських зв'язків стала колективна праця дніпровських вчених [1]). Разом з тим, історія українсько-болгарських відносин продемонструвала живучість явища, здатність до трансформації, оновлення.

У пропонованій доповіді на основі опублікованих [2; 3] та архівних джерел з фондів ЦК КПУ про відносини українських та болгарських поріднених регіонів [4–7], матеріалів діяльності міської влади та громад обох держав (розміщених в інформаційних виданнях, на урядових сайтах та сайтах громад), визначаються деякі особливості розвитку побратимства в українсько-болгарських зв'язках в історичній ретроспективі.

Формування побратимських зв'язків України та Болгарії почалось у 1959 р. із встановлення відповідних відносин Одеси та Варни. Прикметною рисою радянського варіанту побратимства була масштабність: воно не обмежувалось містами, а охоплювало регіони, а кількість останніх була значною. Так, на 1985 р. у поріднених зв'язках перебували 31 область і понад 30 міст СРСР та Болгарії, зокрема 11 областей України з відповідною кількістю болгарських округів (Одеса і Варна, Суми і Враца, Житомир і Михайловград (сучасна Монтана), Тернопіль і Слівен, Полтава і Велико Тирново, Херсон і Шумен, Хмельницький і Сілістра, Ворошиловград і Пернік, Рівне і Відин, Кіровоград і Толбухін (сучасний Добрич), Кримська область та Русенський округ). Відносини між містами та регіонами охоплювало практично усі рівні – політичний, економічний, культурний, різні професійні групи та вікові категорії, мало різні форми – від листування окремих колективів до обміну делегаціями, спільними виробничими проектами тощо.

Радянська модель побратимства за участі країн Східного блоку, зокрема Болгарії, стала унікальною, оскільки була використана як складова міжнародних відносин, характерними рисами якої стали не тільки масштаб, а підпорядкованість партійному керівництву та жорстка контрольованість з центру. Певним чином побратимство стало реалізацією народної дипломатії в тоталітарному суспільстві, демонстрацією дружби між народами, де власне категорія «дружби» наповнювалась реальним змістом тривалих історичних зв'язків та ідеологемами про її «вічність», «непорушність», постійну вдячність болгар російському/радянському народу.

На сьогодні побратимські відносини мають майже 50 міст двох держав, більша частина яких поріднилися ще за радянських часів. Занепад зв'язків на межі 1980-х–1990-х рр. змінився спробами їх відновлення у нових політичних та економічних реаліях, де місце побратимства виявилось не визначеним певний час, зважаючи на кризу не тільки